

zapustiti svoja mesta pod najostrejšimi cerkvenimi kaznimi — in tako so vsi hrvatski katoliški verniki izročeni na milost in nemilost italijanskim svečenikom — duha in srca Piranca Petronio!

Prememba v Završju.

V Završje je prišel Italijan Frausin, ki se je na Petronijevo željo odpovedal lepi in ugodni službi v morskem zdravilišču Sicciole. V Završju je bil ne dolgo prej župnik-dekan Bottegaro, ki je odpravil hrvatsko propoved. To mu ni prineslo sreče. Zaradi nekih osebnih in službenih pogreškov je izgubil lepo župnijo in je bil kazensko prestavljen v Trst. Blagopokojni škof Šterk je poslal v Završje gosp. Mandića in tako je oni dobri narod zopet čul besedo Božjo — jedino tolažbo v svoji bedi in nesreči. Petronio ni mogel prenesti tega. Poslal je gosp. Mandića v Pazin in izročil hrvatsko župnijo Italijanu Frausinu. In zopet ne bo oni naš dobri narod več čul besede Božje!

Prememba v Brdu.

V Brdu se je moralo zatreti hrvatsko narodno čuvstvo, zato so to mesto pustili brez duhovnika in je izročili župniku v Momianu Franceschini. To je strasten Italijan, poznan že iz Kostanjevice (Castagne), kjer je silom italijaniziral narod in uničil v cerkvi hrvatsko propoved in krščanski nauk. Tako se ne oznanuje več beseda božja hrvatskemu narodu ni v Kostanjevici, ni v Momianu. To je delo župnika Franceschini. Dobrim rokam je izročil torej Petronio Hrvate v Brdu.

Prememba v Trebinjah.

Trebinje (Triban) je kraj v okolici Buj in je čisto hrvatski. Petronio je sedaj odstranil tudi iz Trebinj hrvatskega svečenika, kapelanijo je pa izročil svečenstvu v Bujah. To svečenstvo je izključno italijansko in ne zna nič hrvatski. Tudi če bi kedo znal, noče govoriti po nobeni ceni. Buje so znane v tem oziru in stoje še nad istim Piranom. Tako se morajo trebinjski Hrvati odpovedati hrvatskemu jeziku, ko stopajo v hram Gospodov.

Konečni cilji Italijanov.

Trde kosti za italijanski želodec sta župniji Oprtalj in Grožnjan. Tu je bilo treba Italijanom bolj previdno postopati, nego proti prej navedenim krajem. Tu obstoji še hrvatska propoved in narod jo brani z vso odločnostjo. Zato so gospodje na škofijskem ordinarijatu zaradi teh dveh krajev stopili z italijansko politično stranko naravnost v dogovor. Ta dva kraja sta važni postojanki za volitve v državni zbor, naravnost odločujoči na volitvi za peto kurijo. Ako sta padla ta dva kraja v roke italijanskih svečenikov ne bo od morja do Buzeta več nobenega hrvatskega župnika in italijanska ideja zavlada do vrat Buzeta samega. Tu je stopil v boj tudi škofijski kancelar

Mecchia. Stvar je težka in važna in Petronio sam je ne bi mogel izvesti.

Naš narod je v nekaterih krajih, kakor v Trebnjem, Završju, Kostanjevici, Momianu itd. postal naiven in preveč ceni italijanski jezik. S tem, da ga pehajo konečno tudi iz cerkve, je postal boječ. Italijani znajo dobro porabiti to. Zato so zdaj napeli vsa sredstva, da za ta dva kraja dobe zvita, pa odločna Italijana. In to sta dva kapelana iz slavne sakristije pri sv. Jakobu v Trstu. Ugajala sta duhu in srcu stranke Mecchia-Petronio in tako sta določena: Vasselli za Grožnjan, Walker pa za Oprtalj. Dobila sta nalog za župnijski izpit in položila sta ga oba. Vasselli je že dobil dekret in mora te dni odpotovati v Grožnjan — Walker pa pričakuje tudi vsaki čas enako odločbo za Oprtalj, že je spravil vkup vso prtljago svojo. O tajnih pogajanjih in naklepih italijanske politične stranke z gospodo na tržaškem ordinarijatu se je v polovici januarja t. l. neki italijanski mož iz Oprtlja izrekel tako le: Trije italijanski prvaki smo bili osebno pri Walkerju in mu ponudili župnijo Oprtalj. O tem smo osebno obvestili tudi kancelarja Mecchia in škofijskega namestnika Petronio. Oba, Walker in Vasselli, sta vsprejela ponudbo. Tudi Mecchia in Petronio sta bila zadovoljna. Petronio je rekel, da bo za Walkerja dovolj prav mal izpit iz hrvatskega jezika.

Tako se je pripravljalo že dolgo časa tajno in previdno, da ti dve važni mesti izroče v roke odločnih italijanskih svečenikov. Daljši dogodki nas pouče, kako so se ti načrti izvršili.

Politični pregled.

Državni zbor. — Poslanska zbornica je zadnje dni obravnavala o proračunu naučnega ministristva in o budgetnem provizoriju. Pri razpravi o provizoriju ni nihče pričakoval posebne debate. Toda zgodilo se je drugače. Vsenemec Eisenkolb se je mogočno razkoračil in pridigoval, da so Nemci na potu zavladata ves svet pod vodstvom Hohenzollernov, t. j. nemške cesarske rodbine. Zaradi njegovih veleizdajalskih migljajev ga je predsednik poklical k redu. To je v naslednji seji služilo kot povod tako nesramni veleizdajalski demonstraciji, kakoršne še nismo doživeli v našem parlamentu. Schönerer je namreč z dolgim govorom posegel v razpravo, se poganjal za nemški državni jezik in končal svoj govor s klicem: „Hoch und Heil den Hohenzollern“. Za trenotek je bila vsa zbornica osupnjena. Vsenemški poslanci so pričeli Schönererju burno pritrdjevati in upiti „Hoch Hohenzollern“, „Heil Hohenzollern“. Mej Slovani je nastop Vsenemcev obudil skrajno ogorčenje. Čehi so ironično klicali „Heil“, češki socijalec Choc je začel peti „Heil dir im Siegeskranz“. Predsednik je Schönererja poklical k redu, na kar so Vsenemci ponovili svojo demonstracijo. V imenu Slovanov je Kramář zavrnil Schönererja, rekši, da se je pri tej priliki pokazalo, za koga bi bil nemški državni jezik v Avstriji, namreč za Hohenzollerje. Vsenemci so ves čas demonstrirali s klici „Heil Hohenzollern“. Poročevalec Kathrein je tudi ostro zavrnil Vsenemce in zaključil svoj govor s klicem „Bog živi cesarja Franca Jožefa I.“. Ta afera je obudila nepopisno senzacijo v vsi Evropi. — V četrtek se je nadaljevala razprava

o proračunu naučnega ministrstva. Tu se je pokazalo, kako ostra so narodnostna nasprotja. Nemci so pri poglavju o tehniških visokih šolah začeli srdito vojno zaradi češke tehnike v Brnu, a so pogoreli. O slovanskem vseučilišču v Ljubljani je govoril posl. Plantan. Posebno ljut boj se je unel pri poglavju o srednjih šolah. Tu je dala povod boju Stürgkhova resolucija zastran srednjih šol na Spodnjem Štajerskem. V sredo je prišel na vrsto šele posl. Berks, ki se je odločno zavzel za slovenske pravice. Razprava se še nadaljuje.

Ogrska. — Z imenovanjem J. Horanszkega trgovinskim ministrom je nastala v ministrstvu kriza, katero pa je cesar poravnal. Domobranski minister fem. baron Fejervary je hotel odstopiti, ker se ne strinja s političnimi in državnopravnimi nazori Horanszkega. Končno se je Fejervary vendar udal, ker je cesar apeliral nanj v javnem lastnoročnem pismu, ki je bilo obelodanjeno v uradnem listu. To pismo kaže, kako veliko zaupanje vživa baron Fejervary pri cesarju.

Španjska je prestala zopet veliko ministrsko krizo. Sagasta je bil podal demisijo, ker je parlamentarna večina silila, naj izvrši zakon proti kongregacijam, on pa tega ni hotel storiti, ker mu ni dovolila kraljica-regentinja. Sedaj je zopet Sagasta sestavil novo ministrstvo, ki pa se ne bo dolgo držalo, če ne razpusti parlamenta.

Vojna v južni Afriki. — Zadnji čas je zopet prišlo na raznih mestih do malih prask, v katerih so Buri zmagali. Angleži pošljejo sedaj maršala Wolseleya kot vrhovnega poveljnika v južno Afriko v namen, da se bo Kitchener mogel izključno posvetiti vodstvu armade. Pa tudi Angleži sami so začeli uvidevati, da stoji zanje slabo. Razni listi pišejo, da se v Kaplandiji revolucijsko gibanje širi in da Buri lahko dobe kolikor hočejo vojščakov, tako da lahko še pet let nadaljujejo vojno. To je lepa perspektiva za Angleže!

Obrtnija.

Narodno in mednarodno varstvo delavcev.

Na Dunaju obstoji društvo, ki se bavi z varstvom delavskega stanu. V tem društvu je minoli teden govoril bivši pruski trgovinski minister baron Berlepsch. Predaval je o poizvedbah berolinskega društva za socialno reformo glede uredbe mednarodnega varstva delavcev. Glavne misli njegovega predavanja so bile naslednje:

Ko smo se v Nemčiji prvič začeli baviti z vprašanjem, ali bi se priklopili mednarodni združitvi v varstvo delavcev, je ta misel naletela na odločen odpor. Izrekla se je bojazen, da bi se na ta način otežkočilo narodno varstvo delavcev, ker bi se narodno varstvo postavilo za mednarodno. Vrh tega pa se je tudi reklo, da je treba z varstvom delavcev nekoliko čakati, da druge države Nemčijo dohite. Ta ugovor pa ni opravičen. Izkušnja je pokazala, da tiste države nimajo škodo, ki z zakonodajstvom v prid delavcev hite naprej. To se vidi tudi v Nemčiji. Dasi je nemška industrija za zavarovanje delavcev v 17 letih, odkar namreč je zavarovanje upeljavano, morala plačati 2200 milijonov mark, vendar te ogromne žrtve ni občutila, nego se je prav v zadnjih letih kar čudovito razvila. Z ozirom na to tudi nismo upoštevali

dvomov glede uspešnosti mednarodnega varstva delavcev, nego smo prav z ozirom na stališče, da naj se domače zakonodajstvo v varstvo delavcev pospešuje samo v gotovem razmerju s tozadevnim napredovanjem inozemstva, skušali ustvariti možnost, da se vsak lahko temeljito poduči o zakonodajstvu v varstvo delavcev v drugih deželah.

V ta namen smo ustanovili „Društvo za socialno reformo“. V svojem programu je to društvo namenilo postaviti narodno varstvo delavcev na prvo mesto. Društvo si je postavilo nalogo, delovati, ne samo na to, da se obstoječi zakoni v varstvo delavcev spopolne in da se varstvo razširi, ampak tudi nalogo, pospeševati prizadevanje delavcev, izboljšati svoj položaj potom strokovne organizacije. Vsprejeli smo tudi izrečno v svoj program pospeševanje delavske samopomoči, ker se nam zdi, da je samopomoč pravilnejše in plemenitejše sredstvo, kakor sila, ki jo dela zakon. Toda ravno samopomoči potom združenja delajo veljavni zakoni v Nemčiji velike težave. Kakor hitro se na shodu kakega strokovnega društva razpravljajo zakonodajstva ali uprave tičoča se vprašanja, že se dotično društvo proglasi kot politično društvo in se mu dela vsakovrstnih sitnosti.

Zanimivo je pregledati, kakšen je odpor proti posamičnim načinom delavskega varstva.

Najmanj je odpora proti zavarovanju delavcev. Celo tako jezen nasprotnik delavskega gibanja, kakor je bil baron Stumm je vedno in vedno zahteval, naj se delavsko zavarovanje razširi tudi na delavske vdove in sirote.

Zakonodajstvo glede varstva delavcev je že naletelo na večji odpor. Danes se načelu, da naj se delavca varuje potom zakonodaje, ne ugovarja več načeloma, nego se pripoznava, da ima država dolžnost, to storiti. Velika pa so nasprotja, na kakšen način, v kateri meri in v katerem tempu se naj to zakonodajnim potom uresniči. (Dalje sledi).

Kmetijstvo.

Zakaj gremo kmetje rakovo pot?

Često dokazana resnica je, da smo svojega žalostnega stanja poleg prekmorske konkurence, pomanjkanja dobrih delavcev, preobilnih davkov in slabo urejenih družabnih razmer sploh tudi kmetje sami precej krivi. Vedoma ali nevedoma spodkopavajo mnogi svoj temelj pod nogami, dokler se jim nenedoma ne udré in jih ne požene po svetu, z rodne grude. Prav zato je zadnji čas, da se poljedelec vrne nazaj iz zgrešene steze, da ne pogine v tem boju za obstanek.

Naše ljudstvo ima na sebi mnogo prask in ranic, za katerimi boleha in ki si jih zarezuje samo. Razne